

PARKAN (51) sb m

par- (44), pâr- (3); pâr- *Murm*; par- : pâr- *Leop* (1:2). ◇ -ån. ◇ -an- (22), -ån- (8); -an- *BielSat* (9), *BudBib*, *KochPs*, *KochJez*; -ån- *GórnRozm*; -an- : -ån- *Leop* (1:1), *BielSpr* (5:1), *BielSjem* (4:5).

sg N parkån (6). ◇ G parkanu (3). ◇ A parkån (15). ◇ I parkan(e)m (4). ◇ L parkanie (8). ◇ pl N parkany (5). ◇ G parkan(o)w (1). ◇ D parkån(o)m (1). ◇ A parkany (7). ◇ I parkany (1).

Sł stp: parkan, perkan, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Ogrodzenie otaczające jakiś teren i zabezpieczające przed wtargnięciem z zewnątrz; maceries BartBydg, Vulg; murus Vulg; circuitus PolAnt; lovica, moenia, munitiones, propugnaculum, saepes structilis, saeptimentum militare Cn (51) : BartBydg 85; do thego volwarku laził przełz parkan. LibMal 1544/78v; káždą rolą co lepšfą kámieñmi zámioťali: y wšyfťkie łtudnie záfypáli/ y wšyfťkie drzewá owocne wycięli/ ták že tylko parkány lepione zoťály Leop 4.Reg 3/25, Cant 2/14; BudBib Eccli 50/2; Kiedy drzwiami nie może/ przez pârkan się wrywa. KlonWor 34.

W porównaniach (1): interficitis vniuerſi vos tanq^{uam} parieti inclinato et macerie depulſę. [...] powłtaiecie nań [na człowieka] iako na łcianę pochyłoną y na parkan ktory chce vpałc. WróbŻołt 61/4; [Iż vnas wtym čiele krewkim tak tego Skarbu obiecanei łalki [...] iakoby/ z mocnego parkanu żadnym obyczaiem/ [...] [szatan] dobyć niemoże OrszakPos 10].

a. *Jako element systemu obronnego zamku lub miasta; ogrodzenie z kołóv i desek, budowane często przed murem, umacniane ziemią; palisada; pomerium Murm, BartBydg [BielSat i BielSjem idem (13)] (43) : Murm 28; pomerium etiam dicitur locus muro proximus, parkan, vel post murum positus BartBydg 119; BibRadz 2.Par 23/14; Włátrem záfie ták drudzy zamkow doťawáią/ Ścierwem z wiatru pârkány w koło ošťawíaią. Tam miedzy obegnáñce/ mor się prędko rzući BielSat M4v; Pirwey Szłęgi wypálić/ á potym Kártány/ A za się będą pádác ony ich pârkány. BielSat Nv; S ktorey łtrony [zamku] pârkány ošťabiałe znaćie/ W koło ie tą dębiną/ gełto ošťawíayćie. BielSat N3v, M4, Nv [3 r.], N2, N3v; BielSjem 34, 35, 36, 37 [4 r.], 40 [2 r.].*

parkan czego (1): Tám Preczyťtęv Okowcy zgorzály pârkány KochJez B2v.

W charakterystycznych połączeniach: parkany ošťabíale (2); parkan otoczy, pada się (2), zgorzał; strzelić do parkanu; parkanom nie dufać; parkany w koło ošťawíac (2), (po)łtuc (2); na parkan [co] wprawować (2); pod parkan íść (2), kopać (się) (5), trafić; wywieść [kogo] za parkan; zasadzić pod parkanem (2); położyć [co] na parkanie (2), ukazać (2); szkodę wziąć w parkanie (2), uczynić dziurę (2).

Zwrot: »parkan rozrzućić« (3): ná łwitaniu [Hiszpanie] pod miáľto przyšťapili/ pârkan w wále rozrzućili BielKron 233v; BielSat Nv; BielSjem 37.

Wyrażenia:»drzewiany parkan« (1): Były też Plutei o trzech kołkách/ ktore przyťaczali pod mur przykryte dáchem [...] / pod kthoremi mogło się kilkodzieliť Ludzi záchować co mury podkopywali á iefli drzewiány pârkan/ ogniem zálóżyli. BielSpr 61v.

»parkanem obwarowany« [szyk 1:1] (2): BielSpr 75; ći ktorzy w Mieście śiedzą/ będą od nieprzyiáćielá obwárováni/ y murem/ álbo pârkanem y wycieczką GórnRozm M2.

Szereg: »mur, (a)łbo, i) parkan« [szyk 15:1] (16): záfadz łtrzelbę ná nie/ Vczyniliby dziurę/ w murze y pârkanie. BielSat N3v, N3v [2 r.]; Iefli murom álbo pârkanom nie duffałz/ ošťháwiay ie wielkim drzewem pochyłó/ ná thym mieyľcu ná kthore nieprzyiáćiel łtrzela BielSpr 64v, 62, 62v [2

r.], 63 [2 r.], 74v, 75; *BielSjem* 40 [3 r.]; bo nie będą prze to nie walecznemi ludzie ci/ iż ie mur/ ábo parkan otoczy/ ták wolno tym będącie mężnemi bydź iáko y owym/ którzy nie w murze miefzkác będą. *GórnRozm* M2, M2.

Przen (2) :

Szereg: »mury, parkany« (1): Terazés fye obrufzył/ pánie/ przeciw iemu [...]. Wywróciłeś przymiérze/ zepchnąłeś koronę Z głowy iego: odiałeś wízeláką obronę. Mury/ párkány leżą *KochPs* 134.

a) *Życiowa obrona, wzmocnienie, ochrona* [czyj] (1) : A będzie wízechmocny párkánem twoim [munitio tua]/ a srebro będzie obfite v ciebie. *BudBib Iob* 22/25.

b) [*Argument nie do obalenia* [czyj]:

Szereg: »mur albo parkan«: Lecż to [*przeszłe świadectwo*] o ktorem teraz mowić poczynamy/ v wízech przedwieczność fynowi Bożemu iftotną przypifuiących/ ielt zá namocniejszy mur: Tego wízytcy wzywáią [...]. Owa to miefće v nich wielka obroná/ á iáko Lácínicy mowią/ święta kotew, (*marg*) Mur álbo parkan przedwieczników. (–) *BudArt* B2v.]

Synonimy: ogrodzenie, płot.

Cf [**PARKANIE**]

ZCh